

รายงานการศึกษาดูงานที่จังหวัดชลบุรี กลุ่ม GP5

1. ปัญหา อุปสรรค การขับเคลื่อนระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

เมื่อประเมินความก้าวหน้าในการขับเคลื่อนพื้นที่ EEC พบว่า กระบวนการทำงานต่าง ๆ ยังต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคในมิติต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ EEC ในภาพรวม โดยมีประเด็นปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

1.1 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนใน EEC ทั้งนี้โครงการสร้าง/พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใน EEC จะเป็นในลักษณะการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnership: PPP) ซึ่งบางครั้งมีปัญหาระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ร่วมลงทุน ส่งผลให้โครงการล่าช้า

1.2 การพัฒนาระบบบริการภาครัฐเพื่อการลงทุนแบบเบ็ดเสร็จครบวงจร (EEC OSS) ยังขาดความสมบูรณ์ของระบบในบริการที่สำคัญ เช่น การขอรับสิทธิประโยชน์ การชำระค่าธรรมเนียม การรับใบอนุญาตอิเล็กทรอนิกส์ และการรับสัญญาเช่าพื้นที่ ส่งผลให้ระบบ EEC OSS ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ/นักลงทุนได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้การอนุญาตต่าง ๆ ยังคงเป็นอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย มิได้ถ่ายโอนมายังระบบ EEC OSS ทำให้การอนุญาตต่าง ๆ ยังไม่สามารถลดระยะเวลาในกระบวนการได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสะดวกรวดเร็วก่อนนักลงทุนในพื้นที่ EEC

1.3 การบูรณาการการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังอยู่ในระดับเริ่มต้น ยังไม่สามารถเชื่อมโยงกระบวนการทำงานของแต่ละหน่วยงานได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การตัดสินใจต่าง ๆ ต้องใช้ระยะเวลาในการหารือ/เจรจา เพื่อให้ได้ข้อสรุป/ข้อยุติ ซึ่งทำให้มีต้นทุนการดำเนินงานและค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น เช่น กรณีการเตรียมความพร้อมในการส่งมอบพื้นที่โครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบินที่ต้องใช้ระยะเวลาในการเจรจา/จัดหาแหล่งเงิน/จัดหาแผนการรื้อย้ายของหน่วยงานต่าง ๆ และกรณีการแก้ไขปัญหาทับซ้อนโครงสร้างโยธาช่วงบางซื่อถึงดอนเมือง ที่มีความยืดเยื้อและยังไม่สามารถหาข้อยุติร่วมกัน

1.4 การขาดแคลนแรงงานฝีมือเพื่อรองรับความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมเป้าหมาย อุตสาหกรรมเป้าหมายใน EEC เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และนวัตกรรม แม้ว่าที่ผ่านมาได้มีการกำหนดแนวโน้มความต้องการแรงงานฝีมือที่ชัดเจนแล้ว แต่การพัฒนา/ยกระดับ/ผลิตแรงงานฝีมือตามความต้องการดังกล่าวจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการและมีต้นทุนในการดำเนินการที่สูง ส่งผลให้ในปัจจุบันอุตสาหกรรมต่าง ๆ ยังขาดแรงงานฝีมือ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเป้าหมายในพื้นที่ EEC ยังไม่เต็มศักยภาพ

1.5 ประเด็นการยอมรับของชุมชนและประชาชนเจ้าของพื้นที่เดิมต่อการพัฒนา EEC โดยคนกลุ่มนี้มองว่า การพัฒนาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของตน และทำให้ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เสื่อมโทรมเร็วขึ้น ในขณะที่กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชน เป็นเพียงพิธีกรรม/การดำเนินการเท่าที่กฎหมายกำหนด ไม่ได้ตั้งใจฟังเสียงของชุมชน/ประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งมีการเอื้อผลประโยชน์ให้นักลงทุน เช่น การกำหนดพื้นที่เมืองใหม่ ที่นำพื้นที่เกษตร/ชุมชนมาเปลี่ยนเป็นพื้นที่ตั้งโรงงานและการขยายตัวของเมือง/ภาคอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร

2. ปัจจัยความสำเร็จ

2.1 การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ EEC แบบ Dual Track เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ซึ่งการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวจะเป็นการปิดช่องว่างของการพัฒนาในปัจจุบันที่อาจเพิ่มความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการที่สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยเฉพาะที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจดั้งเดิมของชุมชน เพื่อให้เกิดการต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ รวมทั้ง การพัฒนาโครงการเชิงสังคมให้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนและประชาชนในพื้นที่เห็นประโยชน์และร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ EEC ต่อไป

2.2 สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการศึกษาความเหมาะสมของแผนงาน/โครงการในพื้นที่ EEC อย่างรอบคอบ โดยการศึกษาดังกล่าวควรครอบคลุมมิติต่าง ๆ ในการดำเนินแผนงาน/โครงการ เช่น ความสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ EEC ความจำเป็น ความพร้อมในการดำเนินการ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ผลตอบแทนการลงทุนและแหล่งเงินที่เหมาะสม กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management) ทั้งนี้ เพื่อให้แผนงาน/โครงการสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนด ไม่เกิดปัญหาหรือผลกระทบในภายหลัง ซึ่งอาจทำให้โครงการเกิดความล่าช้าได้ นอกจากนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันมีประสิทธิภาพสูงสุด สกพอ. ควรผลักดันให้เกิดการบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างไร้รอยต่อ ซึ่งจะทำให้การลงทุนแผนงาน/โครงการต่าง ๆ เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้และสามารถสนับสนุนการขับเคลื่อนพื้นที่ EEC ได้อย่างเต็มศักยภาพ

2.3 การเร่งหากลุ่มนักลงทุนที่เป็น Anchor investors ของอุตสาหกรรมเป้าหมาย และมีระบบสนับสนุน (Back office) ที่ครอบคลุมบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการเข้ามาลงทุนในประเทศของนักลงทุน ตลอดทั้งกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ตัวชี้วัดที่สำคัญของการพัฒนาพื้นที่ EEC ได้แก่ จำนวนนักลงทุนและปริมาณการลงทุนที่เกิดขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเร่งทำงานเชิงรุก เพื่อดึงดูดกลุ่มนักลงทุนที่มีศักยภาพสูงให้แก่อุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่ม Anchor investors ที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนรายย่อย โดยภาครัฐต้องเร่งพัฒนาระบบ Back office อาทิ EEC OSS ให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่การตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ภาครัฐและเอกชนต้องร่วมกันผลักดันโครงการการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นโครงการในลักษณะ PPP ให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว หรือมีการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนทั้งต่างชาติและในประเทศ และเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจลงทุน

3. สิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

3.1 การดำเนินโครงการใหญ่ระดับประเทศของภาครัฐ ที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง ภาครัฐต้องสร้างความเชื่อมั่น มีนโยบายชัดเจนและแนวทางการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงผลดี/ผลเสียในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชาชน และสิ่งแวดล้อม

3.2 การบูรณาการการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้การดำเนินการโครงการใหญ่ประสบผลสำเร็จ โดยต้องทำให้ทุกภาคส่วนเห็นเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน

3.3 ภาคเอกชนตอบรับการพัฒนาพื้นที่ EEC และเห็นถึงโอกาสในการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ภาครัฐกำหนด อย่างไรก็ตาม ภาคเอกชนยังคงประสบปัญหาในการดำเนินการ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ เช่น การสร้างสถานี Charger สำหรับรถยนต์ไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ จากการเยี่ยมชมโรงงานของเอกชนทั้ง 2 แห่ง พบว่า เอกชนไทยได้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยการนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีความรวดเร็ว และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมทั้ง มีการจัดทำโครงการที่เป็นการร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่อย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นแนวทางที่รัฐสนับสนุน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการประกอบกิจการ

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ความต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ การพัฒนาพื้นที่ EEC ถือเป็นภารกิจที่ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากและระยะเวลาในการดำเนินการ เพื่อสร้างกลไกในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ ดังนั้น ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน รวมทั้ง นักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ชุมชนและประชาชนในพื้นที่ EEC และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ถึงความมุ่งมั่นและแผนการดำเนินการขับเคลื่อน EEC ในแต่ละช่วงเวลาอย่างชัดเจน เพื่อให้การชักชวนนักลงทุนจากต่างชาติสามารถดำเนินการได้อย่างไม่มีข้อกังขา

4.2 การปรับตัวให้เท่าทันกับแนวโน้มการพัฒนาของโลก (TREND) เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ EEC มีเป้าหมายสำคัญในการเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานของโลก (Global Supply Chain) เพื่อให้การเคลื่อนย้ายของคน สินค้า ข้อมูล และทรัพยากรต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก สกพอ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องติดตามและประเมินแนวโน้มการพัฒนาของโลกอย่างใกล้ชิด เพื่อปรับนโยบาย แผนการดำเนินงาน และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรการดึงดูดการลงทุนให้สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาที่เกิดขึ้น เพื่อให้พื้นที่ EEC เป็นเป้าหมายของตลาดโลกได้อย่างต่อเนื่อง

4.3 เร่งสร้าง/พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานใน EEC ให้แล้วเสร็จ และเร่งพัฒนาระบบ EEC OSS ให้เกิดความสมบูรณ์โดยเร็ว โดยรับฟังข้อเสนอแนะจากภาคเอกชนทั้งไทยและต่างชาติ เพื่อนำมาปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การประกอบธุรกิจในพื้นที่ EEC เป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ

4.4 การสร้างความเข้าใจโครงการอย่างถูกต้องกับประชาชนและองค์กรท้องถิ่น จะช่วยลดข้อขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือในการพัฒนา